

Received-Makale Geliş Tarihi 03.09.2024
Published-Yayınlanma Tarihi 31.10.2024
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 11(112), 1956-1970

Reserarch Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.14020381

Mesude Elif Güngör Sarıkaya
<https://orcid.org/0000-0001-6330-6910>
Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri / TÜRKİYE
ROR Id: <https://ror.org/047g8vk19>

Ezgi Çekirdekleri Yaklaşımı Üzerinden Kemani Tatyos Efendiye Bir Bakış

A Perspective on Kemani Tatyos Efendi Through the Approach of Melodic Nuclei

ÖZET

Kemani Tatyos Efendi Türk Sanat Müziği'nin en önemli ve seçkin bestekârlarından ve icracılardan birisidir. Besteciliğiyle öne çıkan Kemani Tatyos Efendi, Klasik Türk Müziği makamlarının geleneksel özelliklerini çağının gerektirdiği şekilde kullanmış ve eserlerini bu anlayışla bestelemiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda ortaya koyulan yedi peşrevinden biri olan 'Rast Peşrevi' çalışmada "ezgi çekirdeği" yaklaşımıyla ele alınmıştır. Makale, ezgi çekirdeği kavramını detaylandırarak, eserin melodik yapısını oluşturan perdelerin işlevsel rollerini incelemektedir. İlk olarak Tatyos Efendi'nin hayatı ve müzik kariyeri kısaca ele alınmış ve Osmanlı-Türk müziğine katkıları üzerinde durulmuştur. Devamında makam yapılarını özgün kılan, ezgisel kodlanışını ortaya koyan ve makamı temsil eden ezgi çekirdeği yaklaşımı detaylandırılmış ve bu Rast Peşrevi bu yaklaşım kullanılarak analiz edilmiştir. Bu çerçevede, Tatyos Efendi'nin Rast Peşrevi'ndeki perdeler ve bu perdelerin makamın karakterini nasıl yansıttığı ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, eserin müzikal yapısı derinlemesine değerlendirilmiştir. Sonuç olarak Kemani Tatyos Efendi'nin Rast Peşrev'i ezgi çekirdeği yöntemiyle analiz edilmiştir ve sonuçlar raporlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kemani Tatyos Efendi, Rast Peşrev, Ezgi Çekirdekleri, Ezgisel Analiz.

ABSTRACT

Kemani Tatyos Efendi is one of the most distinguished and significant composers and performers of Turkish Classical Music. Renowned for his compositional prowess, Tatyos Efendi utilized the traditional features of Classical Turkish Music makams in a manner suited to the demands of his time and composed his works accordingly. Among the seven peşrevs identified through research, his 'Rast Peşrev' is examined in this study using the 'melodic nuclei' approach. The article elaborates on the concept of the melodic kernel, analyzing the functional roles of the pitches that form the melodic structure of the piece. First, Tatyos Efendi's life and musical career are briefly discussed, along with his contributions to Ottoman-Turkish music. Subsequently, the unique melodic coding of the makam structures, which represent the makam itself, is detailed, and Rast Peşrev is analyzed using this approach. In this context, the pitches in Tatyos Efendi's Rast Peşrev and how they reflect the character of the makam are thoroughly examined, providing an in-depth evaluation of the musical structure of the piece. In conclusion, Kemani Tatyos Efendi's Rast Peşrev has been analyzed using the melodic nuclei method, and the findings have been reported.

Keywords: Kemani Tatyos Efendi, Rast Peşrev, Melodic Nuclei, Melodic Analysis.

1. GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun çok uluslu yapısı, sanat alanında büyük bir kültürel etkileşim ve sürekli bir yenilik arayışını teşvik etmiştir. Bu süreç, Batı'dan ve diğer ülkelerden gelen kültürel etkilerin derin bir ilgi ve hoşgörülle karşılanmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle siyasi, toplumsal ve etnik etmenlerin birleşmesi, Osmanlı toplumunda kültürel üretimlerin diğer İslam ülkelerine kıyasla daha geniş bir özgürlük ve cesaretle yapılmasına olanak tanımıştır (Akdeniz, 2017, s. 64). Bu ortam, farklı kültür ve ideolojilerin Osmanlı kimliği ile harmanlanarak zengin bir sentez oluşturmasını sağlamış, bu süreçte musiki, imparatorluk içinde en saygı duyulan ve sevilen sanatsal etkinliklerden biri olmuştur. Tatyos Efendi, bu kültürel zenginliğin ve özgünlüğün önemli temsilcilerinden biri olarak, Osmanlı-Türk musikisine yaptığı katkılarla döneminin en seçkin bestecileri arasında yer almıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönem klasik müzik bestecilerinden biri olan Kemani Tatyos Efendi, Osmanlı-Türk müziğine yaptığı katkılarla hem besteci hem de icracı olarak önemli bir yere sahiptir. 19. yüzyılda, Osmanlı kültür ve sanat ortamında yetişen Tatyos Efendi, özellikle makam müziği alanında gösterdiği başarılarla tanınmıştır. Eserlerinde derin duygusal ifadeleri ve güçlü melodik yapıları ustalıklı birleştiren sanatçı, hem besteciliğiyle hem de icracılığıyla Osmanlı müzik geleneğinde kendine kalıcı bir

yer edinmiştir. Onun Rast Peşrevi, Klasik Türk Müziği repertuarında önemli bir yer tutmakta ve bu çalışma kapsamında "ezgi çekirdeği" yaklaşımıyla incelenmiştir.

Türk makam müziği, perdelerin işlevsel rolleri ve bu rollerin melodik yapı içindeki yerini belirlemek açısından oldukça zengin bir teorik sisteme dayanmaktadır. Bu sistemin önemli bir unsuru olan “ezgi çekirdeği” kavramı, makamın temel perdeleri ve bu perdelerin işlevsel ilişkileri üzerinden yapılan bir analiz metodolojisi sunmaktadır (Akdeniz&Akdeniz, 2019, s.319). Bu yaklaşım, makamların melodik dokusunu anlamak ve eserin genel yapısını çözümlmek için faydalı bir çerçeve sağlamaktadır. Tatyos Efendi'nin Rast Peşrevi de bu bağlamda ele alınmış ve makamın temel yapı taşlarını oluşturan perdeler, ezgi çekirdeği ışığında sınıflandırılarak incelenmiştir.

Bu makale, Kemani Tatyos Efendi'nin Rast Peşrevi'ni, “ezgi çekirdeği” yaklaşımıyla inceleyerek, Türk makam müziği analizine yeni bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, Tatyos Efendi'nin müzikal kariyerine, Osmanlı müziğine yaptığı katkılara ve Rast Peşrevi'ndeki melodik unsurların makamın karakterini nasıl yansıttığına odaklanılacaktır. Eserin derin yapısal analizinde, Tatyos'un özgün melodik dili ve geleneksel makam anlayışını nasıl yenilikçi bir şekilde ele aldığı detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2. KEMANİ TATYOS EFENDİ'NİN HAYATI VE MÜZİKAL KARIYERİ

Kemani Tatyos Efendi'nin gerçek adı Tatiyos Enkserciyan'dır (Erm: Թատիոս Էրկսրճեան, Osm: طاتيو س (اگسرجيان) ve zamanla halk arasında hatalı kullanım sonucunda “Tatyos” olarak anılmaya başlamıştır (İlgar, 2014, s. 173). 1858 yılında İstanbul Ortaköy'de doğan Tatyos Efendi, Ortaköy Ermeni Kilisesi'nin mugannilerinden Manokyan'ın oğludur (Giray, 2023, s. 214). Müzik hayatına erken yaşta dayısı Movses Papazyan'dan aldığı kanun dersleri ile başlamış, ardından usul ve Hamparsum notasını öğrenmiştir. Bu temellerin ardından, 1882 yılından itibaren kanunu ile saz topluluklarına eşlik ederek müziğe amatör bir başlangıç yapmıştır. Sonrasında keman çalmaya başlamış ve kısa süre içinde fasıl idareciliği, keman icracılığı ve besteciliği ile dönemin en tanınan sanatçılarından biri olmuştur.

Tatyos Efendi, genç yaşlarda başladığı bestecilik kariyerinde büyük başarılar elde etmiş ve özellikle şarkı ve saz eserleriyle fasıl müzikisi repertuarında önemli bir yer edinmiştir. Türk müziğinde icra ve beste alanında önemli bir yere sahip olan Sebuhan Efendi ile müzikal gelişimini sürdürmüş ve icracılığının yanı sıra birçok makamda bestelediği saz eserleriyle de dikkat çekmiştir (Giray, 2023, s. 214). Tatyos Efendi'ye ait 66'sı sözlü, 15'i enstrümantal olmak üzere toplam 81 eserin kaydına ulaşılmıştır (İlgar, 2014, s. 183). Ancak, eserlerinin çoğu dönemde kayıt altına alınmadığı için birçok eseri kaybolmuştur. Nota bilmesine rağmen, birçok eseri unutulmuş ve günümüze ulaşamamıştır.

Tatyos Efendi'nin bestecilik kariyerinde özellikle Rast, Karcıgar ve Suzınak makamlarındaki peşrevleri ile Hüseyini ve Rast saz semaileri büyük öneme sahiptir. Besteciliğinde dönemin sanat anlayışını ve makamların geleneksel yapısını başarıyla eserlerine yansıtmıştır. Eserlerinin çoğunun güftesi kendisine ait olup, besteciliğinin saz icrasından üstün olduğu genel kabul görmektedir. Ayrıca, bestelemiş olduğu yedi adet peşrev günümüze ulaşmıştır ve bu eserler Türk musikisi repertuarında önemli bir yere sahiptir (İlgar, 2014; Giray, 2023). Kemani Tatyos Efendi'nin özgün besteleri, Osmanlı-Türk müziğinin derin duygusal ifade yeteneğini ve güçlü melodik yapısını ortaya koyarak, çağının en önemli bestecilerinden biri olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

Peşrevleri;

- Rast Peşrevi, Usulü: Hafif
- Uşşak Peşrevi, Usulü: Devr-i Kebir
- Karcıgar Peşrevi, Usulü: Çifte Düyek
- Kürdilihicazkâr Peşrevi, Usulü: Devr-i Kebir
- Bestenigâr Peşrevi, Usulü: Fahte
- Suz'nâk Peşrevi, Usulü: Çember
- Hüseyini Aşiran Peşrevi, Usulü: Fahte

3. MAKAMSAL EZGİ ÇEKİRDEĞİ YAKLAŞIMI

Makamsal Ezgi Çekirdeği (MEÇ), Türk makam müziğinde bir makamın kimliğini belirleyen özgün melodik motifler, yürüyüşler veya örgülerdir. Her bir MEÇ, makamın karakteristik özelliklerini ve melodik kimliğini belirleyen kendine has bir yapıya sahiptir. Bu melodik çekirdekler, makamın temel yapısını oluşturan perdeler ve ezgi örgüsü üzerinden değerlendirilir (Öztürk, 2014). MEÇ'ler, kullanılan perde sayısına bağlı olmaksızın, ezginin şekillenmesinde perde merkezlenişi, melodik örgü ve kompozisyon tekniklerinin rol oynadığı daha karmaşık ve dinamik yapılar olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla, MEÇ'ler, sadece birkaç perde içeren basit melodik dizilerden ibaret değildir; aksine, makamın bütüncül ezgisel yapısını yansıtan ve onu diğer makamlardan ayıran özgün formlar olarak tanımlanır (Öztürk, 2014, s. 19). Bu bağlamda, makamsal ezgi çekirdekleri bir makamın tüm melodik yapısını temsil eden anahtar rol üstlenir.

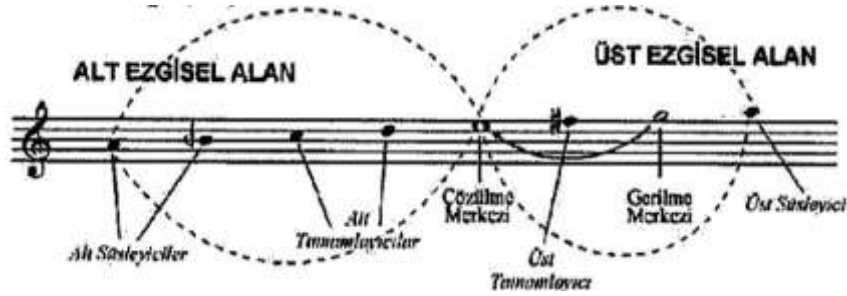
Makamsal ezgi çekirdeklerinin en önemli özelliği, belirli bir makamın ezgisel kimliğini net bir şekilde yansıtması ve bu sayede diğer makamlarla karıştırılmasını engellemesidir. Örneğin, Rast ve Hicaz makamları gibi temel makamların MEÇ'leri, onların kendilerine has melodik kodlamalarını ortaya koyar ve bu melodik kodlar, makamın ayırt edici kimliğini oluşturan en önemli unsurlardır. Bu çekirdekler, sadece perdelerin dizilişini değil, aynı zamanda ezginin yürüyüşünü, melodik dokusunu ve perdeler arasındaki işlevsel ilişkileri de kapsar (Öztürk, 2014, s. 53). Bu nedenle, makamsal ezgi çekirdekleri, makamın duyuşsal karakterini en yalın haliyle temsil eden önemli bir melodik örgü olarak değerlendirilmelidir. Ezgi çekirdekleri aynı zamanda icra süreçlerinde de önemli bir rol oynar; icracılar, MEÇ'leri makamın duygusal dokusunu aktarırken kullanır.

Makamsal ezgi çekirdekleri, makam müziğinin teorik ve uygulamalı analizinde önemli bir kavram olarak kabul edilmektedir. MEÇ'ler, makamın sadece perdeler üzerinden değil, melodik yapı ve kompozisyon teknikleri üzerinden anlaşılmasını sağlayarak, makamın bütüncül bir yapıda yorumlanmasına imkân tanır (Akdeniz, 2017). Bu çekirdekler, bir yandan makamın geleneksel yapısını korurken, diğer yandan yeni besteler ve yorumlar için bir referans noktası sunar. Bu bağlamda, makamsal ezgi çekirdeklerinin analizi, Türk makam müziğinde hem teorik hem de pratik anlamda yeni yaklaşımlar geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

1970'lerden itibaren makamların ezgi çekirdek yapıları üzerinden açıklanması üzerine yapılan çalışmalar, makam müziğinin analizi için yeni yaklaşımlar sunmuştur. Bu dönemde yapılan araştırmalar, makamların sadece dizilerle açıklanamayacağını, daha çok ezgisel yönelimler ve çekirdek yapıların belirleyici olduğunu öne sürmüştür. Bayraktarkatal ve Öztürk (2012) tarafından yapılan çalışmalarda, makamları tanımlarken “ezgisel yönelim”, “gerilme merkezi”, “çözülme merkezi” ve “tamlayıcı” gibi terimlerin kullanılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu çalışmalarda, makamların melodik yapılarla belirlendiği ve benzer ezgilerin belirli bir makama ait olabileceği belirtilmiştir. Özellikle ezginin başlangıç ve bitiş noktalarının, makamın tanımlanmasında kilit rol oynadığı ifade edilmiştir (Bayraktarkatal & Öztürk, 2012, s. 6). Bu bağlamda, makamın karakteristiğini ortaya koyan temel ezgisel özelliklerin belirlenmesi önemli bir gereklilik olarak kabul edilmiştir.

Bayraktarkatal ve Öztürk (2012), makamların sadece dizilerle açıklanamayacağını ve bu yaklaşımların ezgilerin gerilim ve çözülme hareketleriyle geliştiğini savunmuşlardır. Onlara göre, makamların çekirdek ezgileri, belirli bir perde diziliminden ziyade, gerilim ve çözülme hareketleriyle oluşan ezgisel alanlarda gelişim gösterir. Bu yaklaşımla, makamların teorik yapılarına farklı bir bakış açısı getirilmiş ve makamın merkez seslerinin yanı sıra çevresel seslerin de ezgisel yapıda önemli bir rol oynadığı vurgulanmıştır. Gerilim ve çözülme merkezleri, sabit bir yapı göstermez; makamın karakterine göre dinamik bir biçimde değişir (Bayraktarkatal & Öztürk, 2012). Bu bakış açısı, makamların ezgisel yönelimlerinin dinamik ve esnek bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Yıldız ve Güray (2020) de bu yaklaşımları destekleyerek, makamların gelişiminin çekirdek ezgilerin gerilim ve çözülme süreçleriyle açıklanabileceğini belirtmişlerdir. Onlara göre, makam müziğinde gerilim ve çözülme hareketleri, belirli ses merkezlerine göre değişir ve bu süreç sabit bir şekilde ilerlemez. Makamın melodik yapısındaki bu değişkenlik, dinamik bir gerilim-çözülme ilişkisi içinde değerlendirilmelidir (Yıldız & Güray, 2020, s. 9). Bu tür analizler, makam müziğinin ezgisel gelişimini anlamak için daha derin bir kavrayış sunmakta ve makamların sadece teorik dizilerle açıklanmasının yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 1: Hüseyini Makamı'nda Hüseyini perdesi merkezli ezgisel alanlar ve perde işlevleri (Bayraktarkatal & Öztürk, 2012).

3.1. Makam Müziğinde Ezgi Çekirdeği ve Perde İlişkileri

Bayraktarkatal ve Güray (2021) tarafından yapılan çalışmada, Türk makam müziğinde "ezgi çekirdeği" kavramının makamları birbirinden ayırt etmede temel bir unsur olduğu vurgulanmaktadır. Ezgi çekirdeği, belirli bir perdeyi merkez alarak diğer perdelerle kurulan ilişkiler yoluyla bir makamın özgün ezgisel yapısını oluşturur. Bu yapı, makamın karakterini belirler ve icrada veya beste yapısında belirleyici olur (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s. 991). Ezgi çekirdekleri, makam müziğinin ezgisel kimliğini oluşturan motifler olarak kabul edilir ve her bir makamın kendine has melodik yapısının temel taşıdır. Çalışmada, bu perdeler arasındaki ilişkilerin makamın belirleyici özelliklerini ortaya koyduğu ve bu ilişkilerin belirli kurallara dayalı olduğu ifade edilmektedir.

Bayraktarkatal ve Güray (2021), makamsal ezgi çekirdeğini oluşturan perdelerin işlevlerine göre dört ana tipe ayrıldığını belirtmektedir: "merkez tanımlayıcı perde" (M), "ortak tanımlayıcı perde" (T), "pekiştirici perde" (P) ve "süsleyici perde" (S). Merkez tanımlayıcı perde (M), makamın ana eksenini oluşturan ve makamın en belirleyici unsuru olan perdedir. Bu perde, makamın ezgisel yapısının etrafında şekillendiği merkezi noktayı oluşturur ve makamın dengesini sağlar. Makamın diğer unsurları, merkez tanımlayıcı perde etrafında şekillenerek bir bütünlük oluşturur. Ortak tanımlayıcı perde (T), makamın gerilim ve çözülme ilişkilerini sağlayarak melodik akışın sürekliliğini sağlar (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s. 993). Bu şekilde makamın ezgisel yapısı dengelenir ve ezginin melodik akışı belirginleşir.

Pekiştirici perde (P), merkez tanımlayıcı perdenin etrafında oluşan melodik yapıyı güçlendiren perdedir. Pekiştirici perde, makamın kararlı yapısını vurgularken, süsleyici perde (S) ise makamın ezgisel varyasyonlarını ve geçişlerini sağlar. Süsleyici perde, makamın içinde yaratılan farklı melodik hareketlere olanak tanıyarak makamın zenginliğini artırır. Bu perdeler arasındaki ilişkiler, makamın ayırt edici ezgisel yapısını belirleyen kurallar bütünü oluşturur ve bir makamın diğerlerinden kesin bir şekilde ayırt edilmesini sağlar (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s. 994). Böylece, makamın karakteristik ezgisel yapısı bu dört perde tipinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkar ve ezgi çekirdeği ekseninde anlam kazanır.

Şekil 2: Hüseyini (Hsy) Makamına Ait Ezgi Çekirdeği (Bayraktarkatar & Güray, 2021, s. 995).

4. RAST PEŞREV'İN ANALİZİ ve MAKAMSAL YAPILARIN İNCELENMESİ

Çalışmada Kemani Tatyos Efendi'ye ait yedi peşrevden biri olan *Rast Peşrevi* detaylı bir analiz sürecine tabi tutulmuştur. Analiz sırasında eserde yer alan farklı makam yapıları, çeşitli renklerle işaretlenerek görsel bir ayırım sağlanmış ve her bir makamın karakteristik özellikleri ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Rast Peşrevi'nde kullanılan bu farklı makam yapıları, her birinin ezgi çekirdekleri ve melodik hareketleriyle birlikte ele alınmış, bu sayede eserin içinde barındırdığı zengin makamsal geçişler ve bu geçişlerin müzikal yapıya olan etkileri ortaya konmuştur (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s. 995). Farklı renklerle işaretlenen bölümler, makamsal farklılıkların net bir şekilde görünmesini sağlarken, analiz sırasında bu yapıların birbirleriyle olan ilişkileri de detaylı bir biçimde açıklanmıştır.

Eserde yer alan her bir hane ve teslim bölümü, ezgi çekirdeği yaklaşımıyla ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sürecinde, ezgi çekirdeklerinin makamın karakterini nasıl yansıttığı, melodik akışın hangi unsurlarla zenginleştiği ve eserin genel yapısına nasıl bir derinlik kazandırdığı irdelenmiştir. Rast Peşrevi'nde özellikle teslim bölümlerinin ezgisel yapısının, makamsal bütünlüğü sağlama açısından kritik

bir rol oynadığı görülmüştür. Makamların ezgi çekirdekleriyle şekillenen bu bölümler, eserin melodik dokusunun belirleyici unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztürk, 2014, s. 22). Bu analizler, eserin içinde yer alan makamsal yapıların sadece teorik açıdan değil, aynı zamanda pratik icra açısından da anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Her bir hane ve teslimin sonunda, yapılan bu analizler özelleştirilmiş bir tablo ile özetlenmiştir. Bu tabloda, her makamsal yapı ve ezgi çekirdeği ilişkisi sistematik bir şekilde sunulmuş ve eserin bütüncül yapısına nasıl katkıda bulunduğu detaylandırılmıştır. Tablo, farklı makamsal yapılar arasındaki geçişlerin nasıl gerçekleştiğini ve bu yapıların eserin melodik ve ritmik örgüsüne nasıl etki ettiğini açıkça ortaya koymuştur. Böylece Rast Peşrevi, ezgi çekirdeği yaklaşımıyla derinlemesine analiz edilmiş ve eserin makamsal yapısı anlaşılır hale getirilmiştir (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s. 997).

1.HANE

www.teguzen.com *Rast Peşrev* *Şifacı Müzik*
- 1 -
Ezgiye Eforat (Kavaklı)

The image shows a musical score for 'Rast Peşrev' in the '1. HANE' section. It consists of four staves of music. The first staff is in 2/4 time and features a melodic line with a key signature of one sharp (F#). The second and third staves show a more complex rhythmic and melodic pattern. The fourth staff continues the melodic line. Several measures are highlighted with colored boxes: a blue box around the first measure of the first staff, a red box around the last two measures of the first staff, a blue box around the first measure of the second staff, a purple box around the last two measures of the second staff, a blue box around the first measure of the third staff, a red box around the first measure of the fourth staff, and a blue box around the last two measures of the fourth staff.

Şekil 3: Rast Peşrev 1. Hane

Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

The image shows a musical score for 'Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri'. It consists of a single staff of music with a key signature of one sharp (F#). The notes are labeled with letters: S, S, P/T, M, T/S, T/S, and Çekirdek. The notes are arranged in a sequence that represents the core of the Rast mode.

Şekil 4: Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

The image shows a musical score for '1. ve 2. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri'. It consists of two staves of music. The first staff is in 2/4 time and features a melodic line with a key signature of one sharp (F#). The second staff shows a more complex rhythmic and melodic pattern. The first measure of the first staff is highlighted with a blue box.

Şekil 5: 1. ve 2. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri

The image shows a musical score for '5 - 7. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri'. It consists of two staves of music. The first staff is in 2/4 time and features a melodic line with a key signature of one sharp (F#). The second staff shows a more complex rhythmic and melodic pattern. The first measure of the first staff is highlighted with a blue box.

Şekil 6: 5 - 7. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri

The image shows a musical score for '9 - 12. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri'. It consists of a single staff of music with a key signature of one sharp (F#). The notes are arranged in a sequence that represents the core of the Rast mode.

The image shows a musical score for '9 - 12. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri'. It consists of a single staff of music with a key signature of one sharp (F#). The notes are arranged in a sequence that represents the core of the Rast mode.

Şekil 7: 9 - 12. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri

Şekil 8: 15 – 16. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri

Şekil 9: Neva Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

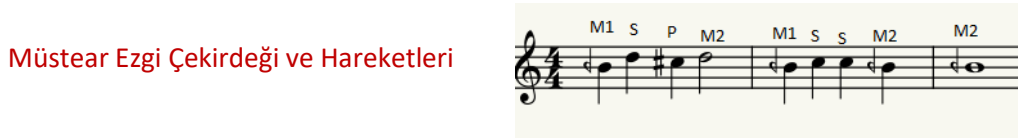
Şekil 10: 3 – 4. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Şekil 11: Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 12: 8. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Şekil 13: Müstear Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 14: 13 – 14. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Tablo 1: 1. Hane Ölçü Numaraları ve Ezgi Çekirdekleri

Ölçü Numaraları	Rast (Mavi)	Neva (Kırmızı)	Segâh (Mor)	Müstear (Bordo)
	1-2	3-4	8	13-14
	5-7			
	9-12			
	15-16			

1.Hane’de Rast yoğunluklu bir hareket görülmektedir. Yukarıda verilen tabloda takip edilebileceği üzere Rast, Neva, Segâh, Müstear ezgi çekirdekleri kullanılmıştır.

Teslim Bölümü

Şekil 15: Teslim Bölümü

Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 16: Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 17: 1 – 2. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

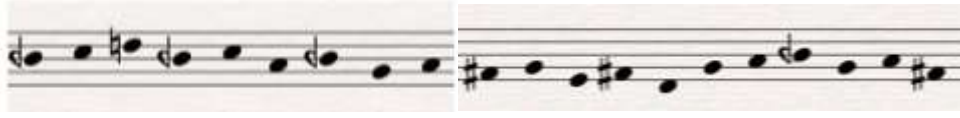
Şekil 18: 6. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Şekil 19: 7 – 8. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Şekil 20: 10 – 11. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

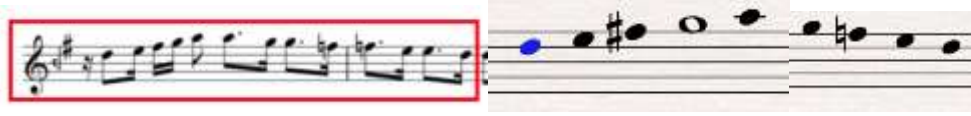

Şekil 21: 14 – 15. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Neva Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 22: Neva Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 23: 4 – 5. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

(Nevada) Buselik Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 24: (Nevada) Buselik Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 25: 3. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Şekil 26: 8 – 9. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

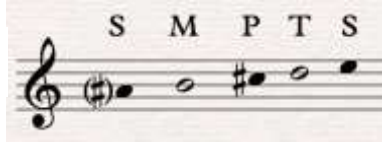

Şekil 27: Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

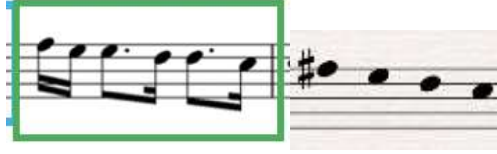

Şekil 28: 5 – 6. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Acem Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 29: Acem Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

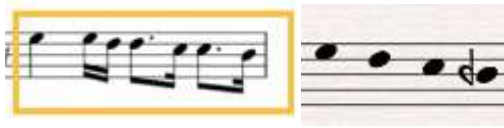

Şekil 30: 11. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Hüseyini Nevruz Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 31: Hüseyini Nevruz Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 32: 12. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Şekil 33: 13. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Tablo 2: Teslim Bölümü Ölçü Numaraları ve Ezgi Çekirdekleri

Ölçü Numaraları	Rast (Mavi)	Buselik (Pembe)	Neva (Kırmızı)	Segâh (Mor)	Acem (Yeşil)	Hüseyini Nevruz (Sarı)
1-2	3	4-5	5-6	11	12-13	
6	8-9					
7-8						
10-11						
14-15						

Teslim bölümü 1. Hane'de olduğu gibi Rast ağırlıklı ilerlese de farklı makam yapılarının kullanıldığı dikkati çekmektedir. Burada Rast makamı harici Buselik, Neva, Segâh, Acem, Hüseyini ezgi çekirdeklerinin yer aldığı görülmektedir. Verilen örneklerde ezgi çekirdeklerinin yanında hareketleri de görülebilmektedir.

2.HANE

Şekil 34: 2. Hane

Suzinak Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 35: Suzinak Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 36: 1 – 9. Ölçüler ve Ezgi Hareketleri

Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

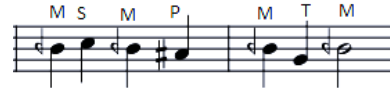

Şekil 37: Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 38: 10 – 12. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

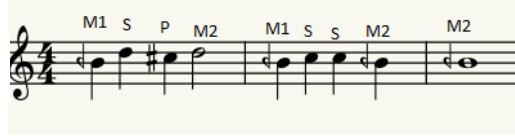

Şekil 39: Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

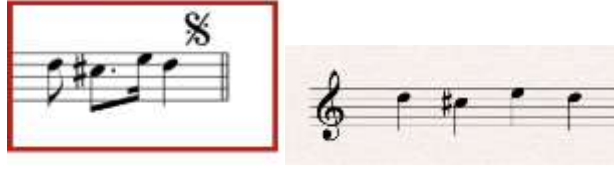

Şekil 40: 13 – 15. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Müstear Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 41: Müstear Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 42: 16. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Tablo 3: 2. Hane Ölçü Numaraları ve Ezgi Çekirdekleri

Ölçü Numaraları	Suzinak (Sarı)	Rast (Mavi)	Segâh (Mor)	Müstear (Bordo)
	1-9	10-12	13-15	16

2. Hane 1. Hane'den farklı olarak özellikle Suzinak ezgi çekirdeğinin yoğunlukla kullanıldığı bir yapıdadır. Burada Segâh ve Rast hareketinden farklı olarak Suzinak ve Müstear ezgi çekirdeklerinin kullanımı dikkat çekici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.HANE

Gerdaniye'de Rast

Şekil 43: 3. Hane

Neva Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

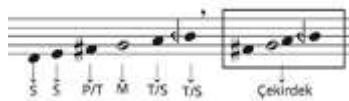

Şekil 44: Neva Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

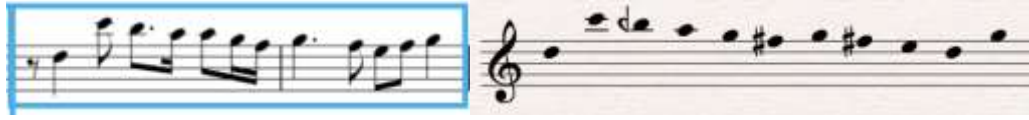
Şekil 45: 1 – 2. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 46: Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Gerdaniye'de Rast

Şekil 47: 3 – 4. Ölçü ve Hareketleri

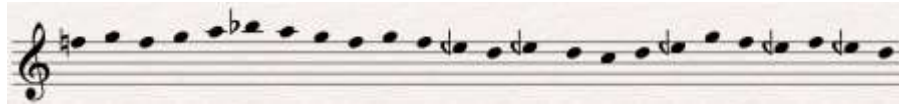

Şekil 48: 13 – 16. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Nevada Uşşak (Arazbar) Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 49: Nevada Uşşak (Arazbar) Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 50: 5 – 8. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 51: Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 52: 9 – 12. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Tablo 4: 3. Hane Ölçü Numaraları ve Ezgi Çekirdekleri

Ölçü Numaraları	Neva (Kırmızı)	Rast (Mavi)	(Nevada Uşşak) Arazbar (Turkuaz)	Segâh (Mor)
	1-2	3-4	5-8	9-12
		13-16		

3. Hane'de Neva yapısının kullanım yoğunluğu görülürken Rast yapısı incelendiğinde Gerdaniye'de Rast şeklinde göçürülmüş olarak karşımıza çıkmaktadır. Neva'da Uşşak yapısıyla Arazbar çekirdeğinin ortaya koyulması da farklı bir detay olarak değerlendirilebilmektedir. Yine diğer Hane'lerde olduğu gibi Segâh yapısının da kullanıldığı görülmektedir.

4.HANE

The image shows a musical score for the 4. Hane. It consists of three staves of music. The first staff is enclosed in a purple box. The second staff has a green box around the first part and a blue box around the second part, with the text "Nikriz geçiş" to its right. The third staff is enclosed in a green box. The score is in 4/4 time and G major. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The music is written in a melodic style with various intervals and rhythms. The second staff continues the melody, and the third staff concludes it with a double bar line and a repeat sign.

Şekil 53: 4. Hane

Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

The image shows a musical score for the Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri. It consists of a single staff of music with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The music is written in a melodic style with various intervals and rhythms. Above the staff, the letters M, S, M, P, M, T, M are written, indicating specific movements or notes. The score is in 4/4 time and G major.

Şekil 54: Segâh Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Hisarda Segâh

The image shows a musical score for Hisarda Segâh. It consists of three staves of music. The first staff is enclosed in a purple box and has a black box around a specific section. The second and third staves are enclosed in a light blue box. The score is in 4/4 time and G major. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The music is written in a melodic style with various intervals and rhythms. The second and third staves continue the melody.

Şekil 55: 1 – 8. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Gerdaniye Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

The image shows a musical score for the Gerdaniye Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri. It consists of two staves of music. The first staff is enclosed in a light blue box. The second staff is enclosed in a light blue box and has the letters P, M written below it. The score is in 4/4 time and G major. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The music is written in a melodic style with various intervals and rhythms. The second staff continues the melody.

Şekil 56: Gerdaniye. Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

The image shows a musical score for 9-11 measures and Ezgi Hareketleri. It consists of two staves of music. The first staff is enclosed in a green box. The second staff is enclosed in a light blue box. The score is in 4/4 time and G major. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 4/4 time signature. The music is written in a melodic style with various intervals and rhythms. The second staff continues the melody.

Şekil 57: 9 – 11. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Nikriz Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 58: Nikriz Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

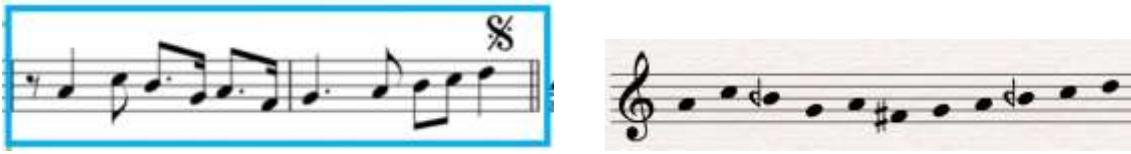

Şekil 59: 12 – 14. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 60: Rast Ezgi Çekirdeği ve Hareketleri

Şekil 61: 15 – 16. Ölçü ve Ezgi Hareketleri

Tablo 5: 4. Hane Ölçü Numaraları ve Ezgi Çekirdekleri

Ölçü Numaraları	Segâh (Mor)	Gerdaniye (Koyu Yeşil)	Nikriz (Açık Yeşil)	Rast (Mavi)
	1-8	9-11	12-14	15-16

Segâh yapısıyla başlayan 4. Hane'de ise ilk defa kullanılan Gerdaniye çekirdeğinin yanında yine ilk defa karşımıza çıkan Nikriz çekirdeğinin kullanıldığı görülmektedir. Eserin son iki ölçüsü sıkça kullanılan rast makamıyla sona ermektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışma, Kemani Tatyos Efendi'nin *Rast Peşrevi* eserini ezgi çekirdeği yaklaşımı çerçevesinde inceleyerek, eserin melodik ve yapısal zenginliğini ortaya koymuştur. Birinci hanede, Rast makamının temel ezgi çekirdekleriyle Neva, Segâh ve Müstear makamlarının birlikte kullanılması, eserin melodik derinliğini artırmaktadır. Ayrıca, teslim bölümünde Buselik, Acem ve Hüseyini makamlarının devreye girmesi, Tatyos Efendi'nin bestecilikteki ustalığını ve geniş ezgi yelpazesini gözler önüne sermektedir (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s.991-994). Bu şekilde, eserin her bir bölümünde farklı ezgi çekirdeklerinin kullanılması, eserin zengin bir melodik yapı taşınmasına olanak tanımıştır.

İkinci hane, Suzinak ezgi çekirdeği ile dikkat çekmekte olup, bu çekirdek eserin melodik karakterine farklı bir boyut katmaktadır. Suzinak ve Müstear ezgi çekirdeklerinin birlikte kullanımı, eserin akışını çeşitlendirmekte ve dinleyiciye yeni melodik yönelimler sunmaktadır (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s.995). Bu analiz, Tatyos Efendi'nin makamlar arası geçişleri ve melodik yapıların iç içe kullanımı konusunda ne kadar yetkin olduğunu göstermektedir. Üçüncü ve dördüncü hanelerde Neva ve Uşşak yapılarının Gerdaniye formunda sunulması, bu zenginliğin devamını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, *Rast Peşrevi* ezgi çekirdeği yaklaşımıyla incelendiğinde, farklı makamların ve ezgi çekirdeklerinin ustalıklı bir araya getirildiği görülmektedir. Bu eserin yapısal ve melodik zenginliği, Tatyos Efendi'nin Osmanlı-Türk müziğine olan derin katkıları ve bestecilik anlayışını daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Makamlar arası geçişler, çekirdek yapılarının işlevselliği ve melodik yapıların özgünlüğü, eserin Türk müziği repertuarındaki önemli yerini pekiştirmektedir (Bayraktarkatal & Güray, 2021, s.996).

KAYNAKÇA

- Akdeniz, H. B. (2017). Batı Müziğinin Osmanlı/Türk Temsilcileri. *Journal Of Ottoman Legacy Studies (Jols)*, 4(10), 63-84.
- Akdeniz, H. B. & Akdeniz, A. Ö. (2019). Osmanlı/Türk Musiki Tarihine Damgasını Vuran Bestekârlarımız. *Journal Of Strategic Research In Social Science*, 5(1), 295-322.
- Bayraktarkatal, M. E. ve Güray, C. (2021). Makamın Yapıtaşı. *Anadolu ve Komşu Coğrafyalarda Makam Müziği Atlası, AKM Yayınları, Ankara*.
- Bayraktarkatal, M. E. ve Güray, C. (2021). Makam Analizi Ders Notları, Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuvarı Müzik Teorileri Anabilim Dalı.
- Bayraktarkatal, E. ve Öztürk, O. M. (2012). Ezgisel Kodların Belirlediği Bir sistem Olarak Makam Kavramı: Hüseyini Makamının İncelenmesi, *Porte Akademik Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi (PAMDAD)*, 4, s. 24-59. Erişim adresi: <https://www.ertugrulbayraktar.com/ezgiselkod>
- Giray, M. Z. (2023). Maqam Analysis Of Tatyos Efendi's Peşrevs, *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 9(1), s. 213 – 235
- Güray, C. (2017). *Bin Yılın Mirası Makamı Var Eden Döngü: Edvar geleneği*. İstanbul: Pan Yayıncılık
- İlgay, K. (2014). *XIX. Yüzyıl Osmanlı-Türk Müziği Ekseninde Bestekâr Kemânî Tatyos Efendi'nin Müzikal Kimliği Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- neyzen.com (t.y.). Kemani Tatyos Efendi- Rast Peşrevi https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/075_rast/rast_p_kemani_tatyos.pdf
- Öztürk, O. M. (2014). *Makam Müziğinde Ezgi ve Makam İlişkisinin Analizi ve Yorumlanması Açısından Yeni Bir Yaklaşım: Perde Düzenleri ve Makamsal Ezgi Çekirdekleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, S. (2014). *Makamsal Ezgi Çekirdekleri ve Türk Müziği'nde Melodik Analiz*. Müzik Yayınları.
- Yıldız, Ş. & Güray, C. (2020). *Ezgi Çekirdeği Yaklaşımıyla Bir Flamenko Eserin Makam Analizi: A Paso Lento*, Etnomüzikoloji Derneği Sempozyum (Çevrimiçi) Bildirileri Kitabı, Bursa, Türkiye, ss. 92-107.